

ENERGIE- EN KLIMAATBELEID

Belgische complexiteit staat investeringen in de weg

Als het over investeringen gaat om broeikasgasemissies terug te dringen geven fiscaliteit, energie- en mobiliteitsbeleid de richting aan. Dat vraagt een duidelijk, stabiel en weldoordacht kader en veronderstelt een federale staat en gewestelijke niveaus die op mekaar zijn afgestemd. Tegenwoordig lijkt het er echter op dat het federale niveau volledig aan de wil van de gewesten is overgeleverd, met alle gevolgen vandien. Die situatie staat een stabiel en daadkrachtig beleid voor privé-investeringen in de weg.

De verschillende institutionele hervormingen hebben bevoegdheden zoals energie, vervoer en fiscaliteit verdeeld tussen de federale staat en de gewesten (zie kader 'Verdeling van bevoegdheden'). Die herverdeling maakt niet alleen samenwerking en coördinatie noodzakelijk, maar evengoed moeten de verschillende entiteiten tot op zekere hoogte ook achter dezelfde visie en strategie kunnen staan. Zo ontstaan er kruisbestuivingen, wordt er efficiënter gewerkt en kunnen de verschillende niveaus samen de Belgische engagementen op internationaal niveau nakomen. Die aanpak laat gewesten nog altijd toe hun eigen beleid te voeren, al maakt de versnippering van de regelgeving en de voorschriften het werk van spelers die in het hele land operationeel willen zijn, er niet gemakkelijker op.

HET BELGISCHE STANDPUNT: DE KLEINSTE GEMENE DELER

Om het Belgische standpunt over gezamenlijke onderwerpen op Europees niveau te definiëren, worden regelmatig coördinatievergaderingen georganiseerd met de vertegenwoordigers van de verschillende betrokken ministers. De drie gewesten en het federale niveau moeten het over het officiële Belgische standpunt eens worden, zo niet kan ons land zich niet uitspreken over een bepaald topic.

Op het vlak van klimaat verzette België zich in juni 2018 tegen de verstrenging van de Europese energie-efficiëntiedoelstelling 2030 en onthield zich met betrekking tot de versterking van de doelstelling 'hernieuwbare energie'. In beide gevallen rechtvaardigde ons land zijn beslissing door te benadrukken dat de voorstellen België voor "een onbereikbare uitdaging" inzake hernieuwbare energiebronnen en een "reële uitdaging" op vlak van kostenefficiëntie stellen.

Er zijn maar weinig landen waar vier regeringen intern tot een akkoord moeten komen

Het Belgische standpunt inzake energie-efficiëntie is het resultaat van een collegiale beslissing en niet van een bepaalde regering of minister, zoals weleens werd geïnsinueerd.

Er zijn maar weinig landen waar vier entiteiten - en dus regeringen - van soms verschillende strekkingen intern tot een akkoord moeten komen voor ze zich kunnen uitspreken op Europees niveau. Het komt er tijdens de besprekingen vaak op neer de kleinste gemene deler te vinden. Het resultaat van die 'intra-Belgische' besprekingen is niet altijd even geslaagd. Denk aan de 'burden sharing' 2020 (de verdeling binnen België van de Europese engagementen) en het NEKP, het Nationaal Energie- en Klimaatplan (zie kader op p. 14).

BURDEN SHARING 2020 – 8 JAAR WERK!

Begin 2008 'erfde' België van Europa doelstellingen m.b.t. de reductie van broeikasgasemissies, het aandeel hernieuwbare energie en de energie-efficiëntie tegen 2020. Overeenkomstig de verdeling van de bevoegdheden moest elk gewest zijn eigen doelstellingen bepalen, en sprak het federale zich maar uit over die doelstellingen die op dat niveau van toepassing waren (bijvoorbeeld voor offshore) of over noodzakelijke ondersteunende beleidsmaatregelen. De inspanningen van de vier entiteiten samen zouden moeten volstaan om de nationale doelstellingen te behalen.

België is voor zijn doelstellingen 2020 op Europees niveau voluit gegaan. Maar het kostte toch bijna acht jaar – met het risico de slechtste leerling van de Europese klas te zijn op de COP21 in Parijs in 2015 – om de verschillende doelstellingen intern te verdelen. Dat heeft de geloofwaardigheid van het Belgische model, dat o.a. uitgaat van de goede wil van alle partijen, geen goed gedaan. De berekening was snel gemaakt: $4 \times 1 = 0$.

VERDELING VAN BEVOEGDHEDEN

Als gevolg van de institutionele hervormingen is de federale staat bevoegd voor bevoorradingszekerheid, transportnetwerken, grote infrastructuren voor de opslag en productie van energie, de nucleaire brandstofcyclus, offshorewindenergieproductie in de Noordzee, marktwerking en het toezicht erop, maar ook voor de energie-efficiëntie van federale gebouwen, fiscaliteit, prospectieve energiestudies, productbeleid inclusief normering, brandstofaccijnzen, de nationale luchthaven en de spoorwegen.

De gewesten concentreren zich op rationeel energiegebruik, de distributienetten, nieuwe en hernieuwbare energiebronnen, warmtenetwerken, luchtbescherming, de binnenwateren, regionale havens en luchthavens, de belasting op voertuigen, openbaar vervoer en schoolvervoer.

- ▶ De interfederaale mobiliteitsvisie was hetzelfde lot beschoren. De regeringen waren het eens over een ontwerp, dat vervolgens op de tafel kwam van de

ministers van Mobiliteit. Maar het ontwerp werd nooit goedgekeurd en naarmate de tijd verstreek werd het duidelijk dat 4x1 opnieuw 0 was. Lange periodes van onzekerheid zijn nooit goed voor het investeringsklimaat van een land, op welk niveau dan ook.

4x1 = 0,
of wanneer
4 ministers
voor Energie en
Klimaat de klus
niet kunnen klaren

Voor de periode

2021-2030 liggen de zaken anders. Enerzijds heeft België zich verzet tijdens de besprekingen over de verdeling van de doelstelling voor broeikasgas-emissiereductie tussen de lidstaten. Anderzijds hebben de doelstellingen inzake hernieuwbare energiebronnen en energie-efficiëntie voor 2020, waar elke lidstaat individueel over beslist (bottom-upaanpak), niet voor spanningen gezorgd tussen de verschillende entiteiten in ons land. Die bepaalden elk hun eigen doelstelling. België heeft in alle discretie de doelstellingen voor de emissiereductie in het NEKP (lees de inzet) intern verdeeld. Het is te hopen dat ons land zich eensgezind blijft verzetten tegen de wens van de Europese Commissie om de doelstellingen voor hernieuwbare energie en energie-efficiëntie te verstrengen (zie hierboven Het Belgische standpunt: de kleinste gemene deler).

SCHIET HET FEDERALE NIVEAU ZICHZELF IN DE VOET?

In de besprekingen over de verdeling van de inspanningen tussen het federale niveau en de gewesten, doen verschillende elementen vermoeden dat het federale niveau zich zwak opstelt en dat het soms zichzelf in de voet schiet: hoe meer het federale niveau op zich neemt, hoe minder de gewesten doen. Het feit dat op federaal en gewestelijk niveau dezelfde partijen aan de macht zijn, verandert daar niets aan.

DE GEWESTEN DELEN FEDERAAL DE LAKENS UIT

In het ontwerp van NEKP verbindt het federale niveau zich ertoe om alle eisen van de gewesten

m.b.t. het federale beleid te onderzoeken en - als de voorstellen niet worden aanvaard - om maatregelen met een gelijkaardig effect te nemen. Federaal wordt ook aanvaard dat de inkomsten van de eventuele koolstofarifiering kunnen worden toegewezen aan de gewesten. Hoewel we dat niet volledig kunnen uitsluiten, mogen we toch niet vergeten dat het federale niveau zelf ook in de transitie moet investeren. Tot slot wil het federale niveau zorgen voor 14% biobrandstoffen op de markt, zonder rekening te houden met de vermenigvuldigingsfactoren van de Europese richtlijn of met de andere soorten brandstoffen (zoals groene stroom), terwijl de richtlijn ¹ daarin wel voorziet. Dat lijkt ons volstrekt onrealistisch. Zelfs als de federale staat haar ambitie m.b.t. biobrandstoffen naar beneden herziet, en daarbij uiteraard aan de Europese verplichtingen blijft voldoen, zouden er compenserende maatregelen moeten worden genomen.

Die verschillende elementen geven op z'n minst de indruk van een federale staat die betutteld wordt door de gewesten en zich de facto opstelt alsof ze de gewesten iets verschuldigd is. Het NEKP moet dus coherenter worden en moet het resultaat zijn van een constructieve samenwerking tussen de verschillende entiteiten van het land. ■

¹ Richtlijn 2018/2001 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen van 11 december 2018.

² Zie pagina 10 van het ontwerp van het geïntegreerd Nationaal Energie- en Klimaatplan van België.

HET NEKP ALS VOORBEELD

België diende eind 2018 zijn ontwerp van Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP) in bij de Europese Commissie. Dat ontwerp bestaat uit 6 plannen: een plan voor het Waals Gewest, een voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, twee voor het Vlaams Gewest (klimaatplan en energieplan) en daarnaast een federaal plan en een 'geïntegreerd' plan. Dat laatste is geen officieel plan en wordt niet in aanmerking genomen voor de beoordeling van de Commissie². Het gebrek aan overleg en raadpleging tussen de betrokken entiteiten heeft ertoe geleid dat de plannen naast elkaar staan en in werkelijkheid helemaal niet geïntegreerd zijn.

Een omvattend en zo geïntegreerd mogelijk plan, op basis van gedeelde visies en geïnspireerd op de beste voorbeelden uit de gewesten en zelfs uit het buitenland, zou toegevoegde waarde kunnen bieden en echte synergieën tot stand brengen. Het beleid van alle entiteiten inzake energie, klimaat en mobiliteit zou er alleen maar wel bij varen. En dat betekent geenszins dat alle beleidskeuzes identiek zouden moeten zijn.